

היסטוריה

(לימודי חובה – חלק א)

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.

חלק I	–	פרק ראשון	–	(30×1)	–	30 נקודות
		פרק שני		(30×1)		30 נקודות
חלק II	–	פרק שלישי <u>או</u> פרק רביעי	–	(20×2)	–	40 נקודות
		סה"כ				100 נקודות

שים לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם יענו על חלק I, ולא על חלק II. במקום חלק II יענו תלמידים אלה על שלוש שאלות נוספות בנושא לאומיות, המובאות בדף נפרד שיחולק להם. שאלות אלה מיועדות אך ורק להם.

$$40 \text{ נקודות} - (13 \frac{1}{3} \times 3)$$

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

**ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.
בהצלחה!**

חלק I – לאומיות

בחלק זה שני פרקים. עליך לענות על שתי שאלות:
על שאלה אחת מן הפרק הראשון ועל שאלה אחת מן הפרק השני.

פרק ראשון – קטעי מקור (30 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 1-2.

1. מאפייני הלאומיות והתנועה הציונית

א. לפניך קטע ממכתב ששלח אליעזר בן יהודה לעיתון "המגיד" בשנת 1880.

ועל כן עלינו למהר ולהחיש מעשינו ולהרבות מספר היהודים בארץ־ישראל, לקנות אדמה, לתת להחפצים לעבדה [לרוצים לעבד אותה]; להסיר מפי יושבי יהודה וירושלים שפת עם נֶכָר [שפה זרה] וללמדם לדבר עברית, למען תהיה שפה אחת לכל היהודים היושבים בארץ־ישראל, למען תשפוך עליהם השפה את רוחה, למען יסכינו [יתרגלו] לאהוב את ארצם, למען יסכינו לאהוב [את] עבודת האדמה, כי שתי אלה, רוח שפת עברית ורוח העברים בהיותם על אדמתם, למען יתחזק היהודי בְּגוֹ [בגוף] וברוח, למען ילמד מעט־מעט לחיות חיים מדיניים על ארץ אבותינו.

[...]

באמת ובלב תמים יקראו היהודים את הדברים הנפלאים והקדושים האלה, ואת כל העם יחד נקרא גם אנחנו בכל לב: לשנה הבאה בירושלים!! לשנה הבאה בירושלים!!

(א' בן יהודה, 'מקווה ישראל'. המגיד, 17 בנובמבר 1880)

— **על פי מה שלמדת**, הצג את המאפיינים המלכדים את בני אותו לאום.

— הסבר כיצד שניים מן המאפיינים שהצגת **באים לידי ביטוי בקטע**.

(15 נקודות)

ב. הסבר את חשיבות פעילותו של אליעזר בן יהודה לתנועה הציונית, והצג שניים מן הקשיים שעימם התמודד

בפעילות זו. (15 נקודות)

2. מתוכנית בזל להצעת אוגנדה

- א. הצג את עיקרי תוכנית בזל: את מטרתה את האמצעים להשגת המטרה. (12 נקודות)
- ב. לפניך קטע מתוך נאום שנשא בנימין זאב הרצל ב"קונגרס אוגנדה" (הקונגרס הציוני העולמי השישי), 1903.

[...] חבל הארץ החדש אין לו אותו ערך היסטורי, דתי-פיוטי וציוני [...] ההצעה פירושה הקמת יישוב יהודי אוטונומי במזרח אפריקה, עם הנהלה יהודית, ממשלה מקומית יהודית ופקיד עליון יהודי שיעמוד בראשם, הכול כמובן בפיקוחה הריבוני העליון של בריטניה. והואיל והצעה זו הוצעה, לא הרגשתי, נוכח מצב הדברים ביהדות וההכרח למצוא מייד איזה אמצעי שהוא להקלת המצב במידת האפשר – הצדקה לעצמי לעשות משהו אחר, אלא לקבל רשות להביא את ההצעה לפני הקונגרס.

[...] אם כי לא ייתכן, כמובן, שתהיה לעם ישראל שום מטרה סופית אחרת מלבד ארץ-ישראל, ואם כי, יהיה גורלה של ההצעה מה שיהיה, השקפותינו על ארץ אבותינו אינן ניתנות לשינוי ולא תשתנינה לעולם – בכל זאת יכיר הקונגרס לאיזו התקדמות בלתי רגילה זכתה תנועתנו על ידי המשא ומתן עם הממשלה הבריטית.

[...]

ציון אומנם אין זאת, ולא תוכל להיות כזאת לעולם. אין זו אלא עזרה על ידי התיישבות. [...] אין זו ולא תהיה אלא פעולה לשעת חירום, שתכליתה לעזור נוכח אוזלת היד ואובדן העצות [...], ולמנוע את אובדנם של חלקי אומה מחמת עקת [מצוקת] הפיזור.

(ש' קולת, הרעיון הציוני והקמת מדינת ישראל. מעלות, תשמ"ה, עמ' 47)

- על פי מה שלמדת, במה הייתה הצעת אוגנדה נסיגה מתוכנית בזל?
- הסבר על פי הקטע שלנשה נימוקים שהביא הרצל כדי להצדיק נסיגה זו.

(18 נקודות)

פרק שני (30 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 3-4.

3. התנועות הלאומיות – מאבק ותוצאות

בחר באחת מן הארצות האלה: יוון, פולין, גרמניה, איטליה.

א. תאר את המצב המדיני ואת המצב החברתי-כלכלי לפני תחילת המאבק הלאומי בארץ שבחרת.

(12 נקודות)

ב. הסבר את הגורמים שסייעו במאבקה של התנועה הלאומית בארץ שבחרת, והצג את תוצאות מאבק זה.

(18 נקודות)

4. צמיחת הלאומיות והשינויים שיצרה

א. הסבר את ההשפעה של רעיון אחד ושל אירוע היסטורי אחד על צמיחת התנועות הלאומיות באירופה במאה ה-19.

(15 נקודות)

ב. הסבר שלושה שינויים, בתחומים שונים, שיצרה הלאומיות המודרנית באירופה במאה ה-19. (15 נקודות)

חלק II

בחלק זה שני פרקים.
 ענה על שתי שאלות מאחד מן הפרקים:
 פרק שלישי — ממדינת מקדש לעם הספר (שאלות 5-7)
או
 פרק רביעי — ערים וקהילות בימי הביניים (שאלות 8-13)

פרק שלישי — ממדינת מקדש לעם הספר (40 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 5-7 (לכל שאלה — 20 נקודות).

5. שיבת ציון

- א. הצג את עיקרי התוכן של הצהרת כורש, והסבר את חשיבותה לעם היהודי. (10 נקודות)
- ב. הצג שתיים מפעולותיו של עזרא ביהודה, והסבר כיצד ניסה לעצב באמצעות כל אחת מהן את הזהות היהודית בימי שיבת ציון. (10 נקודות)

6. מנהיגים בתקופת בית שני

- א. הסבר שניים מן הקשיים ושניים מן ההישגים של נחמיה במאמציו לבסס את היישוב היהודי ביהודה. (10 נקודות)
- ב. הסבר שניים מן הקשיים ושניים מן ההישגים של רבן יוחנן בן זכאי במאמציו לשקם את העם היהודי לאחר חורבן בית המקדש. (10 נקודות)

7. פרוץ "המרד הגדול"

- א. לפניך שלושה מן הגורמים לפרוץ "המרד הגדול":
 — מתח בין יהודים ובין נוכרים
 — מצוקה כלכלית
 — תסיסה משיחית
- בחר בשניים מן הגורמים האלה, והסבר כיצד כל אחד מהם הוביל לפרוץ המרד הגדול. (10 נקודות)
- ב. הסבר שני טיעונים של המתנגדים למרד הגדול. (10 נקודות)

פרק רביעי — ערים וקהילות בימי הביניים (40 נקודות)

ענה על שתי שאלות בנושא שלמדת: בגדד או פראג (לכל שאלה — 20 נקודות).

עיר מדגימה — בגדד

ענה על שתיים מן השאלות 8-10.

8. מוסדות וארגונים בעיר בימי הביניים

א. הצג שני מוסדות שפעלו בעיר המוסלמית, והסבר כיצד תרם כל אחד מהם לחיי התושבים בעיר.

(10 נקודות)

ב. בעיר הנוצרית פעלו מוסדות כלכליים: גילדות, ירידים, בנקים.

הצג שניים מן המוסדות האלה, והסבר את התרומה של כל אחד מהם להתפתחות של העיר הנוצרית.

(10 נקודות)

9. העיר המוסלמית

א. העיר המוסלמית בימי הביניים הייתה מחולקת לכמה רבעים.

הסבר כיצד שיקפה חלוקה זו את הרכב האוכלוסייה ואת המעמדות בעיר. (10 נקודות)

ב. מבנה הבתים בבגדד במאה העשירית מלמד על דרך ההתמודדות של התושבים עם האקלים.

הסבר זאת באמצעות שתי דוגמאות. (10 נקודות)

10. הקהילה היהודית

א. מה היו המקצועות ותחומי העיסוק האופייניים ליהודים בח'ליפות המוסלמית?

הסבר כיצד מקצועות ועיסוקים אלה משקפים את השתלבות היהודים בח'ליפות המוסלמית.

(10 נקודות)

ב. הצג את הדרך שבה נהגו לבחור את הגאונים בישיבות בבבל.

הסבר מדוע דרך בחירתו של הרב סעדיה גאון לעמוד בראש ישיבת סורא הייתה שונה מן הדרך שבה נהגו לבחור

את הגאונים.

(10 נקודות)

עיר מדגימה — פראג

ענה על שתיים מן השאלות 11-13.

11. מוסדות וארגונים בעיר בימי הביניים

א. הצג שני מוסדות שפעלו בעיר המוסלמית, והסבר כיצד תרם כל אחד מהם לחיי התושבים בעיר.

(10 נקודות)

ב. בעיר הנוצרית פעלו מוסדות כלכליים: גילדות, ירידים, בנקים.

הצג שניים מן המוסדות האלה, והסבר את התרומה של כל אחד מהם להתפתחות של העיר הנוצרית.

(10 נקודות)

12. מעמד התושבים בעיר הנוצרית

א. הסבר את המושג "אזרח חופשי". (8 נקודות)

ב. הצג שניים מן הביטויים למעמד החברתי והכלכלי הנחות של הנשים בעיר הנוצרית, ותאר את תרומתן

לחיי הכלכלה בעיר הנוצרית. (12 נקודות)

13. דפוסי החיים של היהודים בעיר הנוצרית

א. הסבר מדוע גרו היהודים בפראג ברובע נפרד, ותאר את המבנה של הרובע היהודי בפראג. (10 נקודות)

ב. הצג שתי תקנות שתיקנו מנהיגי הקהילות היהודיות באירופה הנוצרית, והסבר את החשיבות של אחת מהן.

(10 נקודות)

בהצלחה!

שים לב!
שאלות 14-18 מיועדות אך ורק לתלמידים שאושר להם
מבחן מותאם.
(מדבקה סגולה)

שאלות 14-18 הן בנושא **לאומיות**. ענה על שלוש מן השאלות האלה.

(לכל שאלה – $13\frac{1}{3}$ נקודות; סך הכול – 40 נקודות)

14. הצג שני שלבים בהתפתחות של הפעילות הלאומית באירופה במאה ה-19.

15. הצג את המאפיינים של מנהיגי התנועות הלאומיות באירופה במאה ה-19.

16. הסבר שני גורמים ייחודיים לצמיחת התנועה הציונית.

17. הצג את המאפיינים של חברת המופת הרצויה בארץ-ישראל, על פי אחת מן הגישות בתנועה הציונית.

18. תאר כיצד סייע הברון רוטשילד להתיישבות בארץ-ישראל, והצג את הביקורת על סיוע זה.

בהצלחה!